

Darwinisme.

(Af B. C.)

Gives der Noget i denne Verden, for hvilket man nærer og bør nære Respect, saa er det vistnok Omstændighederne, og ene disse skyldes det, at jeg denne Gang giver mig ifærd med Darwinismen; thi visselig tilkommer det ikke mig, omgivet som jeg er i denne Stad af store Aander, at tale med om et saa høilærd Emne, og jeg havde sikkerlig heller ikke indladt mig derpaa, dersom jeg ikke, omtumlet netop af Omstændighederne, i et svagt Øieblik havde givet et ubesindigt Løfte. Hvorledes jeg imidlertid kom til at give dette Løfte, maa nødvendigvis omtales, da man kun heri vil finde, hvad der maaskee kunde kaldes en formildende Forklaringsgrund, baade hvorfor jeg drager Privatissima frem for Lyset, og hvorfor jeg vover mig ind paa et saa vanskeligt Omraade.

Sagen er denne. Naar jeg efter Dagens Arbejde trænger til Recreation, finder jeg en uskyldig Fornøielse i at betragte Folkelivet i dets forskellige Former, dog helst saadanne, hvor det ytrer sig frit og utvunget, og absolut saadanne, hvor det kan tages i Øiesyn gratis. Dersom man nu vilde opfatte Kjøbenhavn som en Organisme, og for at orientere sig søgte at bestemme dens Benbygning, kunde man maaskee kalde Kongens Nytorv Hovedet, Østergade, Vimmelskafte osv. Hvirvelsoilen, og Vesterbro med dens »Etablissements« den høist sammensatte og levende Hale. Enhver, som har Øine i Hovedet og Lidt af »Naturforskerens lidenskabsløse Ro«, vil paa disse Enemærker finde et udtømmeligt Stof for Iagttagelse; han vil snart komme paa det Rene med, at her pulserer Livet i sine typiske Grundformer, og idet han bevæger sig mellem Luxuskjøretøier, udstoppede Silkepelse, Østersskaller, Campagneflasker, Psalmebøger i Guldsnit og overdaadige Galanteri-artikler, vil han forstaae, at Livets Opgave er idealistisk med forgyldt Snit, og forresten Materialisme og Nydelsessyge ned til Hjerterødderne. Men ogsaa de mere afsidesliggende og periferiske Dele af denne Organisme have deres eiendommelige Charme, saaledes f. Ex. Adelgade og Borgergade; ja, der gives neppe bedre Observatorier i den hele Stad. Det kommer deraf, at man paa disse Steder idelig er udsat for Overraskelser, om man saa hjem-søger dem daglig i en hel Menneskealder, og vilde man bruge en Sammenligning, kunde man sige, at Adelgade og Borgergade forholde sig til de rigere Kvartaler som Antikvarens støvede Pulterkammer til den regulære Boglade. I den Sidste veed man saa omtrent hvad der forekommer; hos den Første kan man til enhver Tid gjøre uventede og behagelige Opdagelser. Ligesaa i Adelgade og Borgergade med deres Detailhandlere, Smaahaandværkere, Ligkistesnedkere, Spækhøkere, Traadhandlere, Arbeidsfolk, Sælgekoner og vildtvoksende Børn. Der er i alt Dette noget Hjemligt og Hyggeligt, intet af Fornemhedens Snerperi og Stængensig-inde, men en Bevægelighed og et Liv, som er tiltalende for Indbildningskraften, fordi det er saa rigt paa Muligheder. Vidtløftige Beviser ere overflødige; man behøver kun at nævne Kjendsgjerninger som Pressesyte og hvide Mus i Tromler, og Ingen vil kunne negte, at mellem saadanne Ydreled har Mulighedernes Spillerum en ret anstændig Udstrækning.

Blandt det Møget, som her frembyder sig, finder man ogsaa Elementer, som paa en betænkkelig Maade synes at tale til Fordel for Darwinismen. — Paa en betænkkelig Maade, siger jeg; thi som tilhørende den dannede Middelstand kan jeg ikke ret vel indrømme denne Lære nogen Gyldighed, og naar jeg i det Følgende taler paa en Maade, som synes at gaae i modsat Retning, skeer det kun for at bevæge en eller anden Overordnet til at gjendrive mig. — For det Første finder man her som gennemgaaende Charaktermærke »Kampen for Livet«, der bringer høist uensartede Naturgjenstande i Forbindelse med hverandre, og gjør det saa vedholdende og saa ofte, at man tilsidst kommer i Tvivl om, hvorvidt det er et af de Tilfælde, »der ligne en Tanke«, eller maaskee en magisk Sympathi eller muligen det strenge Forhold mellem Aarsag og Virkning. Gid saaledes Nogen kunde opklare, hvilken Sammenhæng der finder Sted mellem Trækvogne med røgede Sild og tykke Koner i Flonelstrøier, som (d. e. Konerne) uafbrudt ere i Begreb med at drikke dampende sort Kaffe, uden at man nogensinde kan opdage, hvem der bringer dem den. — Man bliver her fremdeles Vidne til den mærkelige Indvirkning, som det daglige Syn af de paa Fade i Vinduerne fremstillede Dyrehoveder i skoldet og skrabet Tilstand har paa En eller Anden af Sælgerne eller paa dem, som høre ligeoverfor og ikke kunne undgaae Synet. Jeg har fundet Individuer, hos hvem den fysiognomiske Lighed med de nysnævnte Gjenstande Aar for Aar

i den Grad blev fremtrædende, at darwinistiske Forestillinger paatrængte sig, og skjøndt jeg tidt nok har foreholdt mig selv, hvor upassende det er at søge sine Forklaringsgrunde i en saadan Theori, har jeg alligevel ikke ganske kunnet frigjøre mig. — Man finder fremdeles talrige Exempler paa den saakaldte »Formumning« i Naturen, i hvilken Henseende jeg kun skal henvise til de Smaaindivider, som tilbringe Tiden med at rode i Rendestenen, og som efterhaanden paa en forbausende Maade have antaget Farve efter det Element, hvori de leve.

Med disse og lignende Smaating, som alle pege i den samme Retning, havde jeg allerede længe været beskæftiget og troede næsten at have udtømt Seeværdighederne. Da indtraf det Mærkelige. Jeg var standset foran et Vindue, hvor Fugle sad inde-spærrede i Smaabure, medens en hvid Mus i sin Tromle løb sig fra Sands og Samling, og idet jeg tænkte paa den besynderlige Inconsekvens, at Sligt ikke regnes for Dyrplageri, faldt mit Blik tilfældigvis paa et beskrevet Stykke Papir, hvor Følgende stod at læse: »Kanarier. Hanner og Hunner ved Hans Pedersen«. Det var over al Maade forbausende. Forholdt det sig virkelig saaledes, saa havde Darwinismen vundet en glimrende Seir. Her var ikke længere Tale blot om tvivlsomme Overgange gennem mange Variationer, men om et Spring fra Skabningens Herre, som man udtrykte sig i Frederik VI's Tid, helt over i Fugleverdenen. Skulde jeg tage Patent paa Opdagelsen og føre Hans Pedersen til den europæiske Humbugs Centrum (Paris) eller — jeg fik ikke afgjort Spørgsmaalet, da jeg i det Samme stødte paa en yngre Ven, som allerede ved sit Ydre forraadte, at han var i stærkt Oprør. Han stod et Øieblik stille, saae halvt aandsfraværende paa mig og vilde ile videre; men jeg standsede ham i Farten.

»Hvad er der i Veien, gode Ramsov? De seer jo helt forstyrret ud,« sagde jeg.

»Ja undskyld, Hr. B. C., jeg vil helst ikke tale derom idag,« svarede han og vilde afsted; men han fik ikke Lov til det.

»Det hjælper ikke, Ramsov. Kom ligesaa godt frem med det strax,« indvendte jeg. »De veed jo nok, at er der Nogen, som tager Del i Deres Angivelser, saa er det mig.«

»Ja, det er Sandhed,« svarede han med megen Oprigtighed, »og jeg er Dem taknemmelig, som jeg ogsaa troer, at De ...«

»Ikke bryder mig om at høre,« tilføjede jeg; »men jeg kan jo see paa Dem, at der er gaaet Dem Noget imod. Betro Dem nu hellere til mig, istedetfor at gaae hjem og tære paa det i Stilhed.«

Han blev et Øieblik staaende og saae ned for sig; derpaa sagde han pludseligt: »De har Ret. Lad os gaae hen i Kongens Have.« Jeg forstod ham. Han ønskede at udtale sig paa et Sted, hvor vi kunde være i Ro, og medens vi gik op og ned i den store Allee, betroede han mig sine Sorger.

Ramsov var en ung Student, som i nogle Aar havde dyrket Naturvidenskaberne. Ved et Tilfælde var jeg kommet under Veir med, at han led Nød, og da han tilmed var et begavet, kundskabsrigt og høist agtværdigt ungt Menneske, gjorde jeg det til en Pligt for mig at skaffe ham nogle Informationer.

»Jeg har idag faaet min Afsked hos Etatsraadens,« sagde han pludseligt, medens Trækningerne i hans Ansigt vidnede om den Smerte, han følte. »Jeg blev jaget bort som en Hund.«

»Hvad siger De?«

»Det er saaledes. — Jeg kunde ikke — vide — at naar jeg skulde lære — Frøkenerne Naturhistorie — at jeg saa ikke —«

»Naa, Ramsov; videre, videre, at De saa ikke —« — »maatte tale om Darwinismen,« fik han endelig sagt.

»Om Darwinismen?« gjentog jeg forbauset. Paa engang gik det op for mig. »Men, Ramsov, hvor kunde De dog ogsaa være saa ubesindlig!«

»Jeg kan ikke tale mod min Overbeviisning,« yttrede han lidenskabeligt. »Selv om man gav mig nok saamange Penge, vilde jeg ikke gjøre mig til en Løgner; og det er nu engang min —«

»Tys, tys, min kjære Ramsov,« afbrød jeg ham. »Her er slet ikke Tale om Overbeviisning. — Gode Ven, see dog at komme til Dem selv. Erindrer De ikke, at jeg i sin Tid advarede Dem og sagde, at hos Etatsraadens maatte De kun berøre det almindeligt Vedtagne og aldrig give Dem af med det Pikante, eller i ethvert Tilfælde kun med det ganske Uskyldige.«

»Det Pikante,« svarede han; »jeg har aldrig givet mig af med det Pikante.«

Man behøvede blot at see ham, som han stod der i sin naive Keitethed og rystede af Sindsbevægelse, for at være overbevist om, at Intet laa ham fjernere end det Pikante.

»Ja ja, Ramsov, det er vel heller ikke slet

saa galt, som De forestiller Dem,« bemærkede jeg, og søgte at berolige ham. »Jeg skal gaae derhen og see at faae Sagen i Orden igjen.«

»Jeg sætter aldrig min Fod mere i dette Hus,« udbød han næsten hidsig. »Aldrig. Jeg taaler ikke, at man haaner mig.«

»Ja seer De, Ramsov; det kommer Altsammen deraf, at De ikke har fulgt mit Raad. Rigtignok har jeg aldrig tænkt paa, at netop Darwinismen skulde blive *casus belli*; men Alt kan jo blive det. De er dygtig keitet, Ramsov, det har jeg ofte nok sagt Dem, og De veed det jo godt selv; men ved denne Leilighed har De været extra keitet. Ligner det nu Noget i et fornemt Hus, hvor Eliten samles, at falde med Døren ind i Huset og anbringe noget saa Plumpt som Darwinisme? Kan De da ikke begribe, at naar Aander af denne Rang ikke finde Behag i Darwinisme, saa er det Deres forbandede Skyldighed om muligt at afskye den endnu mere? Er det aldrig kommet ind i Deres trekantede Hjerne, at naar man leier Dem til at læse Naturhistorie med unge Damer, saa har man selv Lov til at bestemme, af hvilken Tønde man ønsker den? Og naar De blot faaer Deres Betaling, kan det saa ikke være Dem temmelig ligeegyldigt —«

»Det er ikke Deres Mening,« udbød det grimme Menneske og saae paa mig med et Udtryk, der næsten gjorde ham smuk.

»Jo gu' er det min Mening.«

»Det er ikke muligt,« svarede han, og saae ganske forskrækket ud. »Var det muligt, vilde det gjøre mig ondt, at jeg nogensinde havde modtaget en Velgjerning af Dem,« tilføjede han og greb min Haand.

Jeg maatte lee høit. »De er en Klodrian, Ramsov, og bliver i Deres Levedage aldrig Andet, medmindre det da skulde være Videnskabsmand. Men gaa nu hjem — jeg mener ikke til Dem selv, men til mig, og gjør noget som jeg siger. Paa Bordet staaer min Frokost; den spiser De — ingen Snak, Ramsov; De veed nok, at jeg ikke holder af mange Vidtløftigheder — derefter staaer De op paa en Stol og stikker Haanden ned i den Cigarkasse, som staaer ovenpaa Reolen tilhøre — det er de fine Havanacigarer, som De nok veed — af dem tænder De Dem en, sætter Dem i Lænestolen og bringer Livsaanderne i Orden, indtil jeg kommer tilbage. Der er min Haand, og der er Nøglen til Døren, og skynd Dem saa.« Jeg er vis paa, at der var Taarer i det tossede Menneskes Øine, da jeg gav ham et Puf i Ryggen og sendte ham afsted i den rigtige Retning.

Da han havde forladt mig, blev jeg et Øieblik staaende og saae mig om med den veltilfredse Følelse man har, naar man skal være Vidne til noget rigtig Extra; en lignende Fornemmelse som jeg kunde tænke mig den hos en Læge, der skal til at undersøge et interessant Benbrud eller en glimrende Hjernebetændelse. Ved en uforklarlig Tankeforbindelse gjentog jeg de Ord, som gamle Rosenkilde har sat under sit Portrait: »Naar man vil røre op i Slyngelstroger, saa maae man endelig ikke gjøre selv den største Slyngel Uret; thi der er ingen Ting der er Slyngelen mere velkommen.« Hvorfor jeg just tænkte paa dem, kan jeg ikke vide, men jeg gjorde det nu, og i den fornøieligste Stemning begav jeg mig directe til Etatsraadens. Etatsraaden selv forlod det Jordiske for mange Aar siden, og med sømmelig Sands for det Passende indlod man at sætte paa hans Gravsten: »Dybt savnet, aldrig glemt,« hvilket undertiden betyder omtrent Saameget som »Prosit«, men i dette Tilfælde mere end i mange andre vilde have været en skammelig Usandhed; thi hvis nogensinde en Mand har været et Nul i sit Hus, saa var han det, og som han levede som et Nul, døde han som et Nul. Fruen sørgede over ham ved Hjælp af en Modehandlerinde og en sort Kjole, og svingede derefter Scepteret i det store og rige Hus. Det maa siges til hendes Roes, at hun Intet sparede paa sine to Døttres Opdragelse; kun var der forskellige Møinger om den Maade, hvorpaa det skete. Thi medens Nogle antage, at man kan faae Alling for Penge, gives der igjen Andre, som mene, at man f. Ex. kun kan faae Kundskaber og Uddannelse ved Selvarbejde. Dette mente Etatsraadinden nu ikke, og da den ene Mening kan være ligesaa god som den anden, saa lejede hun Folk af alle Brancher til at virke for de unge Dameres Uddannelse, og det under en Form, som nærmest maatte kaldes at made dem. De unge Damer lode sig foredrage Historie, Geografi, Mythologi, Pædagogik, Regning, Fransk, Tydsk, Italiensk og kun i et eneste Fag forlangte Etatsraadinden, mærkeligt nok, at de unge Damer selv skulde tage fat. Det var i Musik. De kjedede sig imidlertid afgjort ved at spille, men Etatsraadinden kaldte det »skandaleust«, og da nu Moderen var bestemt og Pigebørnene stridige, saae jeg hende ofte i Forening med Gouvernanten ledsage